

113 EHURU DE PUBLIKA UNDERVISNINGSVERKENS FÖRETRÄDE ...

HUB, JVS handskriftssamling

Ehuru de Publika Undervisningsverkens företråde framför all slags privat Information, redan torde vara temmeliga afgjort, har likväl Insändaren af denna Artik(el) hört delade omdömen härutinnan uti vårt Land. Än hör man endast fördomar emot dessa Anstalter yttras, än åter de svårigheter anföras, som deras ringa antal och deraf följande aflägsenhet förorsaka. Ins(ändaren), som sjelf upfostrad i publik Skola genom mångårig befattning såsom privat-Lärare, förvärfvat sig någon erfarenhet af begges fördelar och brister, har trott sig genom denna upsatts i någon mon kunna gagna sina barns bildning och deraf beroende framtida väl ömmande Föräldrar.

10

Till försvar för privata Information anför man vanligen: 1) faran af att lemna sina barn i främmande vård, 2) de blandade sällskaperne i en publik skola och 3) osäkerheten om de derstädes anställde Lärares talent och goda vilja. //4:o Aflägsenhet etc.// Vid Det första skälet icke sällan upsprunget ur en illa förstådd ömhet för barnen, öfverser man den ofta större vådan af att dana ämnen för Samhällslifvet afstängda ifrån det-samma och okunniga om alla dess förhållanden. Dessa då de tråda in i verlden medföra nödvändigt alla de anspråk vid hvars upfyllande de i Fädernehuset vänt sig. Ovana vid att rätta sig efter andras motsatta fordringar, blifva de om Ödet snart anvisar dem en plats, hvarest dessa anspråk kunna göras gällande, dryga och pretentieusa Egoister, eller om de sättas i beroende förhållanden, inbillskt-olyckliga människor sin egen och andras plåga. Insändaren skulle tro det, på misslyckad upfostran flere exemp(el) finnas ibland dem som fått densamma der föräldrars tillsyn än ibland dem som ett obildt öde ifrån deras första barndom lemnat åt främmandes barmhertighet, och hvilka således som man säger »Verlden upfostrat.» //N. B. Bedömd af följderna.//

20

30

Hvad åter de blandade sällskaperna vid en publik Skola angår, så är det i s(yner)h(et) de, som betydligt bidraga till dessa anstalters företråde framför privata inrättn(ingar). Här lär sig den hemma ofta förvända Gossen att man att lefva kunna lefva med andra äfven måste göra afseende på deras fördelar och önskingar och kufva sina egna. Om också bland denna mängd finnas dem, hv(i)lk(a)s lägre härkomst nekat dem en yttre bildning och fina seder, så är det likväl sällsynt att vid denna ålder träffa någon med moraliskt förderfvad Charakter om så vore, verkar flertalets goda principer på dessa få undantags förbättring, än dessas på de förra. Och hvilken bildad, h(oc) e(st) af hvarken Stånds ell(er) andra fördomar ledd människja, finner icke de fördelar både för Samfundet och den enskilda, denna tidiga conflict med jemnåriga ur skilda samhällsklasser medförer.

40

Det tredje skälet osäkerheten om Lärar(ens) capacité kan för sig betraktadt äga någon grund väl i jemförelse med det sätt, hvarpå Privat-Lärare väljas och antagas anses af ingen betydighet. Först och främst måste man väl tilltro den Auctoritet, som besätter dessa förtroende-poster, något så när jemngodt omdöme med sig sjelf eller sin Comissionär. En annan fråga är huruvida å någondera sidan tillfälle till bedömande äger Rum. Ty värr beror i vårt Land dessa tjensters besättning på Meriter. N. B. icke *förtjenster* om Samhället utan antal af de År man gödt sig på dess bekostnad. Dertill kommer att Lönerna vid våra Skolor äro för obetydliga ofta för att lemna Läraren bergning ensam mycket mindre för att sätta honom i tillfälle att Föda sin Familie. Sålunda är det endast

50

Meriter och åter Meriter, som locka vår för kroppens förplägning arbetande och sträfvande Generation till några Års tvångsarbete.

Det är klart att för stora Löner skulle åstadkomma samma verkan men olägenheten borde häfvas genom åtminstone tillräckliga. Inga Meriter i Ecclesiast(iskt) hänseende och en annan princip för Sysslornes besättande.

10 Ännu sämre är förhållandet vid valet af privata Lärare — Ty endera måste Målsmannen besluta sig till en series af försök, eller hålla till godo med den första bästa. Vanligen tillgår dermed sålunda att man anmodar någon af Lärarne vid Univ(ersitet) att för det el(ke)r det priset årliga skaffa sig en Inform(ator). Dervid besinnar man ej huru litet med det förhållande, som vid vårt Universitet herrskar mellan discentes och Docentes, de sednare äro i stånd att bedöma de förra. Deras kunskaper något så när efter Examina ofta äfven detta falskt, deras upförande efter rykten och tillfälligheter, samt deras grundsattser och capacite att styra sig sjelf och andra utan att hafva nedlåtit sig till att derom taga någon notice. Lyckligare kan då ofta valet utfalla om man sjelf äger någon bekantskap med den man väljer till sina Barns ledare eller med någon af Corpsens medlemmar på hvars goda vilja man kan lita. Lönen bestämmes med få undantag så knapp som möjlig och det förmodade valet blir en Entreprenad. 20 Eller huru kan man ens vänta att en Yngling som ännu arbetar på sin bildning för framtida duglighet skall upofra ett el(ke)r 2:ne år af sin bästa tid utan att derigenom se sig att efter deras förlopp kunna lefva för egen förkofran. I sanning en för högt drifven fordran. Eller väntar man kanske att han af 100 el(ke)r 150 R(iks)D(ale)rs Lön skall göra besparingar för framtiden. Man säger det låter ju göra sig att under det man handleder andra äfven sjelf arbeta. Men utom det att för verkligt Studium vistelsen vid Akademien är nödvändig, ej så mycket för att äga handledning, hvilken Gudnås oftast utfalle bra kargt; men för det gemensamma sträfvande efter insigter, hvaruti man derstädes blir indragen. //N. B. Embets Examina// Huru kan man fordra att Läraren efter en dag tillbragt med tråkigt och mödosamt undervisande af 2:ne till 3:ne Gossar, skall äga hvarken 30 håg el(ke)r förmåga att gripa till Cicero el(ke)r Kant. Vidare då den knappa inkomsten gör all besparing omöjlig, är det vanligen vid de tillfällen man saknar hvarje annan utsigt att slå sig ut som nödvärnet af en Condition tillgripes. Den tid man då derstädes tillbringar är en tid utan förhoppningar och utsigter, tills åter kunskapsbegäret saknaden af med egna sträfvanden harmonierande omgifvelser drifver en att våga ett nytt försök framåt i förtroende till sin med par Års erfarenhet förökade omtanke och 40 Manna-kraft.

Bland andra de största olägenheter privat Information medförer är det ständiga ombytet af Lärare. Sällan quarstadna någ(on) öfver 2:ne År ofta blott ett el(ke)r halftannat. Detta är föga mer än som behöfs för att göra både sig sjelf hemmastadd och få sina Disciplar hvad man kallar på trafven, d. ä. vänja dem vid sin Method. Så kommer en nyo Lärare, hvilken sällan gillar sin Företrädares åtgärder; utan förbättrar eller färdärfvar allt efter som ödet skickat. Annorlunda är förhållandet vid publika Skolor, där Skolordningens stadganden gifva Coursen enhet och tjena Läraren 50 ti(ill) rättensnöre och där endast dessas mer eller mindre grundliga tilläng(nande) kan bero af Lärarens individualité. Ofta söka väl Föräldr(ar) och M(åls)män af afhjelpa det onda genom att sjelfve upge en bestämd plan. Men då detta oftast sker utan insigt och / sakkänedom / erfarenhet /, är den enda fördelen, att Läraren utledsnas, emedan han naturligtvis med ovilja följer en Method som han anser otjenlig och arbetar för ett onyttigt ändamål. //Brist på täflan// Dernäst brist på den upmuntrande

täflan, som vid publika Skolor verkar så helsosamt. En privat Lärare har nästan inga medel för att hos den håglösa väcka någon ifver. Det enda är att söka göra det som läres intressant men mycket, t. ex. Grammatik, är af det slag att man alldrig kan afvinna den någon för en 10 à 12 årig Gosse interessant sida. Men tvertom har han många bemödanden att väcka olust till att bekämpa. Den åsigt, att all undervisning bör ske under lek, låter för mycket Philantropisk för att icke begärligt upfattas, i s(ynner)h(et) af klemmande och oförnuftiga mödrar. Sålunda göres de första steg hvilka hos barnet borde väcka och utveckla aningen om dess höga och alvarliga bestämmelse, till en lek, kunskaper och hela dess bildning blir lek, lifvet en lek, tills det tanklösa spelet afbrytes lyckligt om genom den ofta icke lyckande verkligheten förfärligt om först dödsstunden väcker medvetandet af ett ändamålslost genomlevvat lif vaknar. Så ser man ofta att barnen beklagas för sina hiskeliga mödor, noga examineras angående tillgången på Skolrummet, och beslutes att den ell(er) den lexan varit onödig eller åtminstone ej behöft läsas så noga etc. Läraren tadlas utan förbehåll i barnens närvaro, de underrättas om att han är betald och bör sköta sin syssla väl, än är han för sträng, än vårdslös o. s. v. I s(ynner)het är det vanligt med en afgangen Lärare. Huru skall vid sådana omständigheter denne kunna vinna aktning och förtroende hos Disciplarne. Anse Föräldrarne sig och sin upfostrings Method nog fullkomliga för att icke kunna klandras. Om nu Läraren företog sig att göra Barnen derpå upmärksamme? Vore det ej oförnuftigt, ja nedrigt? Redan bristande aktning i Föräldrarnes upförande mot Läraren är tillräckligt att nedsätta honom i barnens ögon. Redan genom sin aflöning i jemnbredd med Stalldrängen, hv(i)lk(e)n för ansningen af herrskapets hästar njuter ungef(är) samma förmåner, som Läraren för vården om Barnen, är ofta hans Uppassning vårdslösad Rummet sängkläder osnygga etc. med föräldrarnes tysta bifall. //N. B. Ljusen// Mången kan väl tycka att allt detta är saker, som lätt kunde undvikas — men huru sällsynt det är lär hvar och en, som dömer i stöd af erfarenhet kunna intyga.

Till en del grundad är klagan öfver de publika anstaltarnes afstånd samt deraf härflytande besvär och kostnad, ehuru Insänd(aren) för sin del tycker det äfven då privat Lärarens Lön är den allra knappaste, en sådan borde bli dyrare än en Gosses underhåll i en af våra Små-städer — Oberäknadt de olägenheter, som en främmande persons uptagande i hushållet måste åstadkomma.

//N. B. Bedömand(et) af Allt detta äfven som Lönen, beror naturligtvis mycket på patronatets vilkor. Ty Der viljan är god bör den skattas högre än en motvillig fömåga.//

114 TVÅ INTYG FÖR INTRÄDE VID UNIVERSITETET 19. V 1832, KONCEPT HUB, JVS handskriftssamling

Tuo Magnifice Vir nixu favore, juvenis Otto Vilhelm Sumelius civitatem ambire Academicam in animum induxit, memet ut hocce muniatur testimonio rogans. Cui eo libentius assensi, quod cognitum mihi habeo, juvenem huncce, non modo dotibus naturæ sed et morum candore maximeque diligentia insignem, in iis, quæ in Scholis publicis tradi solent, laudabiles omnino fecisse progressus, nec sine successu initia historiæ ecclesiasticæ, Logices, philosophiæ moralis et linguæ Francogallicæ degustasse. Quam ob rem Tibi Magnifice Vir eum optimam in partem commendans,